

VASKELA VALHEIN VAINOTUN USKONNON KOTIPIIRI

Vaskeloinen Lauri Laurila on kirpittanut Karjala-lehden Metsäpirttiliitteeseen 45/1973 kuvauksen niistä fyysisistä että henkisistä aggressioista, joiden kohteeksi pitäjän ortodoksit joutuivat.

"Kreikkalaiskatolisena oleminen Karjalan Kannaksella ei 1600-luvulta lähtien ole ollut kovinkaan helppoa. Niinpä Valtionarkistossa (nyk. Kansallisarkisto) on asiakirja, jolla kuningas Kustaa II Aadolf on käskenyt alamaistaan Viipurin linnan isäntää teloittamaan armotta kaikki ne karjalaiset, jotka 'eivät halua luopua kerettiläisyydestä ja ottaa vastaan luterilaisen kirkon kastetta'. Tämä uskonvainojen kausi lakkasi kyllä Ruotsin vallan kukistuttua Karjalassa virallisesti mutta väestön keskuudessa se jatkui vielä 1930-luvullakin.

Yksinkertaisimmilla älynlahjoilla varustetut luterilaiset haukkua räksyttivät vaskeloisille kuin pahatapaiset piharakit, tuppautivatpa jotkut heistä vielä Palkealan kirkkoonkin jumalanpalveluksia häiritsemään."

Laurila päättää asian puimisen sanoin: "... toisaalta taas ne, jotka pystyvät omilla aivoilla ajattelemaan, eivät juuri tällaiseen uskonherjaan koskaan syylistyneetkään..."

Luterilainen kirkko instituutiona ruokki vuosisatojen ajan suvaitsematonta asennoitumista toisuskoiisiin. Arkkipiispa Jukka Paarma lausui syyskuussa 2002 Siilinjärvellä pidetyssä Suomen luterilaisen kirkon piispainkokouksessa: "Suvaitsemattomuuden ja vihamielisyyden lietsominen uskontojen varjolla on kaikkien uskontojen väärinkäyttöä."

Nämä ovat ensimmäiset havaitsemani luterilaisen kirkkomme arkkipiispan taholta tulleet sanat, jotka voidaan ymmärtää menneiden kauheuksien tuomitsemisena ja epäsuorana anteeksipyyntönä Suomen ortodokseille.

Toki ortodoksit ovat saaneet aiemminkin ymmärrystä luterilaiselta pappistaholta. Sakkolan apupappi Adolf Neovius oli kansan elämää aidosti ymmärtävä ihminen, jolle ortodoksien kalevalainen runonlaulu ja elämäntapa oli kyltymättömän mielenkiinnon kohde.

Metsäpirtin kirkkoherra J. K. Sakkinen oli toinen suuri erilaisuuden ymmärtäjä ja hyväksyjä. Hän avioitui Metsäpirtin kirkonkylän koulun ortodoksisen uskonnonopettajan Aleksandra Savelan kanssa tämän ensimmäisenä virkavuotena. Sakkinen oli tervetullut vieras Vaskelan ortodoksikodeissa.

Eräät kirkonpalvelijat olivat luterilaisen kirkkokunnan ylivertaisuuden harhakuvista sokeutuneita sananjulistajia, myöhemmin rasismina tunnetun ilmiön kylväjiä ja levittäjiä. Kristillinen lähimmäisenrakkaus ja sosiaalinen omatunto olivat heille vieraita tunteita. Sisäistämänsä ajatus- ja tunnemaailman kamalimpia osoituksia on saatu lukea loppukesällä 1894 ensin Wiipurin Sanomista ja muutama päivä myöhemmin sanatarkasti kopioituna Vuoksi-lehdestä.

Otteita Vuoksi-lehdestä 18.8.1894. "Koleraa Metsäpirtissä":

"Vaskelan kylään Metsäpirtissä saapui tällä viikolla Pietarista eräs mies, joka toi koleran tullessaan. Mies sekä kaksi hänen hoitajaansa sairastui. Toissa yönä ilmoitti nimismies Helander Sortanlahdesta, että siellä oleva koleralääkäri ei voi lähteä ilman määräystä Metsäpirtiin kun laivaa juuri odotettiin Pietarista tulevaksi. Eilisaamuna telefoneerasi takäläinen kruununvouti hra Stenberg asiasta ensin kuvernöörille, joka ei ollut kotona, sitte lääninsihteerille, joka sekin oli kesälomalla. Sitte lähetti hra Stenberg sähkösanoman lääninhallitukselle ja pyysi että rajalle hankittaisiin koleralääkäri. Eilisaamuna klo 7 tuli sana, että kaikki kolme sairastunutta oli kuollut. Piirilääkäri Krogerus lähti heti Metsäpirtiin kolerapaikalle.

Asiallisesta kirjoituksesta oli "oikaisu" 1.9.1894. "*Kolerasta Metsäpirtissä*": "*Lehdessänne näin ilmoituksen kolerasta, mutta se ei ollut aivan oikea. Tuo rutto on Vaskelan kylässä, joka sijaitsee*

Suvannon etelärannalla aivan lähellä Taipaleenjoen alkua. Kylä on erinomaisen epäsiisti, siinä taitaa aina riehua jokin rutto. Nytkin taitaa olla lavantautia myös koleran ohessa. Kylä on jaettu kahteen osaan: terveeseen ja ruttoiseen. Siellä on kuollut 9 henkeä ja 5 sairastaa parast'aikaa vielä. Ruttoisassa kylässä asuu muiden muassa vanha runonlaulaja Paraske, mutta eukko on vielä terveenä. Lääkäri T. Jokinen asuu Metsäpirtin kestäkieverissa. Sieltä hän ratsastaa joka päivä sairaittensa luo kolmen, neljän kilometrin matkan. Kylästä ei pääse pois, eikä sinne asiattomia lasketa, niin että on syytä toivoa taudin rajoittuvan tähän kylään. Vaikka laiva Vuoksi pysähtyy Vaskelan kylän alle, ei kylästä saa kukaan hevosia eikä yömajaa nyt. Uskonnoltaan kylän asukkaat ovat kreikkalaisvenäläisiä.

Kolera, tuo vuosikausia kammolla odotettu kaukainen vieras se täällä nyt näyttää tapojaan. Ja hyvät tavat sillä vieraalla näkyy olevankin. Ilman mutta mutkitta nutistaa vaan Vaskelan kylästä yhdeksän ihmistä hengiltä. Ja kuinka monta vielä nutistaneenkaan, on tietämätön, sillä useita on sairaana. Kylä on iso, talot lähekkäin ja jotensakin epäpuhtaita. Hyvin sopiva paikka ruton pesäksi. Asukkaat lienevät hieman takapajulla pyrinnoissä, koska puhtaudesta, joka on ensimmäisiä elämisen ehtoja, ei ole paljon lukua pidetty, ei edes näin ruton aikana. Ensimmäinen kun kuoli koleraan, niin mitäs muuta, vanhan kristillisen tavan mukaan pestiin kuollut, kuolleen päällä olleet vaatteet ym., ja yks kaks, ovat pesijät kylmänä. Niin se jatkui. Viimein kun ei näyttänyt kuolemisen tulevan loppua, lähtivät terveet toisiin kyliin apua hakemaan ja arvelemaan, että mikähän se tuo tauti oikeastaan lieneekään, kun ei tydy yhteen eikä kahteen, nutistaa vaan järjestään koko perheen. Hyvä juttu, se on koleraa! On ihan varmaan, samaa sorttii, päättelevät järjestysmiehetkin; sietäisipä hieman puhdistaa tuota kylää. Ja niin viimein ruvetaankin puuhiin koleran ehkäisemiseksi.

Näyttää siltä kuin olisi ylempää sallittu metsäpirttiläiset koleran teurastettaviksi."

Kirjoittaja ei tuntenut edes Vaskelan sijaintia. Sijoitti kylän Raajun paikalle. Samaa tietotasoa edusti muukin kynäilemänsä.

5.9.1894 "Kolerarutto Metsäpirtissä":

"Sakkolan koleralääkäri lääket.lis. T. Jokisen lääninhallitukselle lähettämän ilmoituksen mukaan on kolera siellä vähenemään päin. Ketään ei enää ole ruttoon kuollut ja sairastuneistakin potee suurin osa pahanlaatuista ripulia.

Vaskelan kylässä, jossa kolera pahimmin on raivonnut, on terveyden suhteita koetettu kaikin puolin parantaa. Likarapakat ovat kuivatetut viemäriöitä kaivamalla, lattiat ja huonekalut ovat pestyt useampia kertoja, lattiat aukaistaan ja niitten alle vuosikymmenien kuluessa kertynyt lika korjataan pois, likaiset lattiapalkit poltetaan, uusia asetetaan sijaan. Maaperä puhdistetaan mikäli mahdollista ja kaikkialle sijoitetaan kalkkia. Makkien rakennus vaan ei tahdo joutua, viljan korjuu kun antaa hommaa ja laiskuus myöskin haitannee."

19.9.1894 "Kolera":

"Tilasta Arkuntanhua kylässä Metsäpirtin kappelissa ilmoittaa tri T. Jokinen lisäksi, että moni kylän asukkaista ei tiedä nimeään eikä ikäänsä. Miten alhaisella sivistystasolla tällä kulmaa maatamme kansa vielä on, osoittaa se, että Arkuntanhualaiset eivät ole tyytyväisiä siihen, että kunta lahjoittaa ja kuljettaa heille lautoja kunnollisten makkien valmistamista ym. varten, vaan vaativat kyläläiset lisäksi 2 ruplaa päivältä siitä, että rakentavat omia, lain määräämiä makkejaan. Muudan täyskasvuinen poika, joka hoiti koleraan sairastunutta äitiään jonkun päivän siksi kunnes kuoli, vaati myöskin kunnalta palkkioksi 5 mk päivältä jne.

Hra Jokinen huomauttaa tiedonannossaan vielä että Arkuntanhualaisten vaatteita on suurissa määrissä poltettu ja kun he sen tähden ovat jotensakin huonosti varustetut siinä suhteessa ottamaan vastaan kylmää vuodenaikaa olisi erittäin tervetullutta jos joku hyväntekeväisyysseura voisi lähettää sinne vaatteita jaettavaksi puutteen alaisimmille. Samalla huomauttaa hra J., että vaatteiden ei

tarvitse olla erittäin hyviä eikä hienoja, mutta vahvoja ja lämpimiä, sillä, arvelee hra J., jos saavat vähänkään hienompia vaatteita, niin kyllä ne jo ensi viikolla vaihdetaan muutamiin kopekoihin ja vaateriepaleisiin. Tri J. vastaanottaa suurimmalla kiitollisuudella vaatteita ja jalkineita varsinkin lapsia varten, joita Arkuntanhualaiset (sekä äidit että isät) hoitavat huonommin kuin kotieläimiä. Sioille esim. annetaan säännöllisesti keitettyä jauhoruokaa, jota vastoin lapset saavat koko päivän nähdä nälkää saadakseen vihdoinkin illalla huonosti keitettyjä perunoita ja mahdollisesti vilaukselta suolaista kalaa ja püümää."

Perättömät, pahansuopuutta levittävät ilkeydet ja niiden julkaiseminen ovat todisteita tuolloin vallinneesta koleraa vaarallisemmasta henkisestä ja hengellisestä ruttoepidemiasta. Kukaan ei ihmetelle, miksi vaskeloiset pysyivät ylpeästi ortodokseina.

Metsäpirtissä 19041910 pappina toimineen Kauno Edvard Uinon tytär Sylvi, myöhemmin Kekkonen, on kirjoittanut Vaskelassa asuneen suomea puhuvia venäläisiä. Kun luterilainen ja ortodoksi avioituivat keskenään, oli kirkonkirjaan kirjoitettu aitokarjalaisen ortodoksin nimen perään "venäläinen". Lutherin Vähä katekismus sanoo kahdeksamessa käskyssään: "Älä lausu väärää todistusta lähimmäisestäsi."

Vaskeloiisiin kohdistettu "raparyssä"-nimitys tarkoitti ryssyyden alinta luokkaa. Ehkä raukkamaisinta oli lasten pelottelu vaskeloisilla ja siitä johtuva lasten kivittäminen näiden koulumatkoilla. Sukututkimuksemme osoittaa, että kukaan Waski-sukuinen vaskeloinen ei ole edes avioitunut venäläisen kanssa ainakaan ennen Talvisotaa.

Tosiasioiden puolelta löytyy monenlaista faktaa uskomattomien valheiden vastapainoksi. Vaskelassa oli oma, Jaakko Koskivaaran pitämä koulu jo vuodesta 1881 eli aiemmin kuin muualla Metsäpirtissä oli koulumaista opetusta. Vaskeloiset auttoivat monia metsäpirttiläisiä myymällä näiden tuotteita ja kalansaaliita Pietarissa sekä tuomalla heille käteen rahaa. Laiskat olisivat tuskin myöskään pystyneet selviämään isojaossa saamiensa varsin suurien perintötilojen velkataakoista. Sukulais-, lähimmäisen- ja lapsirakkaus ovat ortodoksisia ominaispiirteitä.

Vaskeloiset saivat toisaalta osakseen laajaa arvonantoa oma-aloitteisuutensa ja luotettavuutensa ansiosta. Pietarinkävijöinä ja kauppamiehinä he olivat itsevarmempia, osaavampia ja paremmin pukeutuneita kuin ympäristönsä väki. Kateus ja arvonanto ovat saman asian käänteispuolia.

valokuva

Palkealan kirkko vihittiin lokakuun 3. päivänä 1865 apostoli Andreaksen ja apostolin veroisen Maria Magdalenan muistolle. Kuva on koristeista päätellen kirkon 60-vuotisjuhlan ajoilta syksyllä 1925.

valokuva

Kirkkokansaa pyhättönsä edustalla. Molemmissa kuvissa näkyvä Paavo Rajamo, ent. Paavali Sidonskij, oli Palkealan seurakunnan pappina vuodesta 1926 alkaen. Yläkuvassa näkyvä toinen pappismies saattaa olla Nikolai Ortamo, joka oli seurakunnan pappina vuosina 19031926.